

Ubaydullayeva Dilfuzaxon Xabibullayevna

Andijon viloyati Izboskan tumani

12-umumiy o'rta ta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Kichik yoshdagi maktab o'quvchilar jamoalari tashkil qilishda o'qituvchidai turli-tuman usul va vositalardan mahorat bilan foydalanish talab qilinishi haqida, boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari o'qishga kichik yoshdagi o'quvchilarni ona tilini puxta o'zlashtirishga tayyorlashning ajralmas qismi ekanligi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: maktab, sinf, dars, tarbiya, takomillashtirish, o'qitish, o'rgatish, munosabat, shakllantirish.

Sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar kontseptsiyasida tarbiyaviy tadbirlarni takomillashtirish zaruriyati, alohida ta'kidlangan: siyosiy tuzumning o'zgarganligi, yangicha iqtisodiy munosabatlarning shakllanib borishi, tarbiyaviy ishni yaxshilashda davr talabiga javob beradigan yangicha tamoyillari g'oyalar, ish uslubiyatlarini ishlab chiqish hamda o'qituvchining ijodkorlik faoliyating qaytadan qurmoq lozimdir.

Tarbiyachining navbatdagi vazifasi bolalar jamoasini tashkil qilish, tarbiyalash va jipslashtirish borasidagi nazariy bilimlarni o'zlashtirib, ilg'or tajribalarga suyanib o'quvchilarni tarbiyaviy jarayonda o'rtoqlik-do'stlik, o'zaro hamkorlik, hamjihatlik, o'z-o'zini tarbiyalash va boshqarish kabi jamoatchilik sifatlarini tarbiyalash mahoratini o'zlashtirishdan iborat. Ular:

- sinfning boshlang'ich jamoasini tarbiyalash va ularda o'zaro munosabat aloqalarini yaratish.
- o'quvchilar kundalik faoliyatlarining hamma qirralarida jamoaga jipslashtirish.
- shaxsiy manfaatdan jamoa manfaatini yuqori qo'yishga o'rgatish.
- jamoada bir-biriga mehr-oqibatli, muruvvat va saxiylik, do'stona hamkorlik mavjud bo'lsa, u katta tarbiyaviy kuchga aylanadi.

Kichik yoshdagi maktab o'quvchilar jamoalari tashkil qilishda o'qituvchidai turli-tuman usul va vositalardan mahorat bilan foydalanish talab qilinadi:

1.O'qituvchi jamoa a'zolarini yangi sharoitga (maktabning I sinfidan boshlab) moslashuv davrida ularga ishonch, xurmat, xushmuomalalik, talablarni to'g'ri qo'ya bilish shu bilan birga o'quvchini tushunish va eshita bilish mahoratiga ega bo'lish talab etiladi;

2.O'quvchilar jamoasidagi yetaklovchi kuch tayanch o'zagini tanlash;

3.Jamoa a'zolarining har birining kuchiga, qobiliyatiga qarab topshiriqlar berish;

4. Jamoada yangi an`ana, qonun-qoidalarni dastlabki kurtagini yaratish va unga amal qilish;

5. Jamoa istiqbolini davr talabi bilan moslashgan holda belgilash talab qilinadi.

Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarning tarbiyaviy ta`siri ko`p darajada o`quv jarayonini tashkil etish saviyasiga hamda o`quvchilar jamoasining xilma -xil ishlarni qanday yo`lga qo`yishlariga bog`liqdir. Sinfdan tashqari faoliyat majburiy dastur bilan chegaralanmaydi, balki yoshlar har xil o`quvchilarni ixtiyoriy ravishda birlashtiradi. Ularning tashabbusi asosida ishlarni amalga oshiradi, fanga qiziqtiradi, ularni xalqning madaniy hayoti muhitiga olib keladi. Sinfdan tashqari ishlar shaxsdagi ijtimoiy faollik, ijtimoiy ong hamda axloqiy odatlarni tarkib toptirishning eng muhim omilidir.

Tarbiya jarayonining mazmuni bolalarga beriladigan ma`naviy axloqiy bilimlar tizimi, ishonch, e`tiqod, intizom, xulq-atvorni bir butun holatini tashkil etadi. Mustaqil O`zbekistoning, istiqbol va istiqboli uchun fidoiylilik ko`rsatuvchi avlodni tarbiyalash mazmuni tamoman o`zgacha xarakter kasb etmoqda:

- fuqarolik demokratik jamiyatni barpo etish mohiyatini anglab oluvchi;
- vatanini har doim turli oqimlardan himoya etuvchi;
- diniy bag`rikenglik va mehr-muravvatli bo`lish;
- davlat siyosatini tushunish unga fidoiy bo`lish;
- o`zligini anglash, ajdodlar merosini qadrlash;
- yuqoridagi komil insonga xos sifatlarni tarbiyalashda;
- maqsadni aniqligi va uni to`g`ri yo`naltirish madaniyati;
- tarbiyachi-o`qituvchi va tarbiyalanuvchini hamkorlik faoliyati;
- o`zini anglash, mustaqil fikrlovchi e`tiqodligi va ixtiyorlik.

Sinfdan tashqari o`qish daralarining muhim vazifalari:

- asar o`qish asar tanlashda o`quvchida mustaqillikni tarbiyalash, buning uchun mustaqil bajarish uchun topshiriqlar berish;

- qiziqarli mashq turlaridan foydalanish, eng yaxshi insholarni, taqrizlarni, yozuvchi haqida to`plangan ma`lumotlari o`qitish, tez aytish, topishmoqlar topish, ifodali o`qish, maqollar aytish musobaqasi, ertak to`qish, bilimdonlar anjumani, konkurslar tashkil qilish, muayyan mavzular bo`yicha savol-javoblar uyushtirish, o`qish tarzidagi ish turlaridan foydalanish zarur.

- Sinfdan tashqari o`qishning yillik taqvim rejasini tuzish. Bunda N.N.Svetlovskaya ishlab chiqqan STO' bosqichlariga rioya qilish. Sinfdan tashqari o`qishga rahbarlikning yordamchi shakllariga:

1. Kitobni targ`ib qilish. Sinfdan tashqari o`qishga tavsiya qilinadigan asarlar ro`yxati sinfga yoki maktabning maxsus joyiga osib qo`yiladi, ular vaqti-vaqti bilan yangilanib turadi. Ko`rgazmalar tashkil qilinadi, o`qituvchi maxsus suhbatlar uyushtiradi.

2. Yakka tartibdagi yordam va kundalik tekshiruv. O'quvchi o'qigan kitoblari yuzasidan suhbat uyushtiri-ladi, o'qigan kitoblar hisobga olinadi, shaxsiy fikrlar aniqlanadi, uy kutubxonalar bilan tanishiladi, ota-onalar bilan suhbatlashiladi.

3. Sinfdan tashqari o'qish yuzasidan ommaviy ishlar: adabiy ertaklar, viktorinalar, yozuvchilar bilan uchrashuvlar, adabiy ekskursiyalar ular uchun maxsus tayyorlaniladi.

Boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari o'qishga kichik yoshdagi o'quvchilarni ona tilini puxta o'zlashtirishga tayyorlashning ajralmas qismi, ta'lim jarayonida ularni ahloqiy-estetik tarbiyalashning muhim vositasi sifatida qaraladi. Sinfdan tashqari o'qishning maqsadi kichik yoshdagi o'quvchilarni bolalar adabiyoti va xalq og'zaki ijodining xilma-xil namunalari bilan tanishtirish, ularda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishdan iboratdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

- 1.«Axloq-odobga oid hadis namunalari». – Toshkent: Fan, 1990, – 72 b. 6.
- 2.A.Avloniy. «Turkiy Guliston yoxud axloq» (nashrga tayyorlovchi Xoliqov L.) – Toshkent: Oqituvchi,
- 4.Inomova K.M. «Oilada bolalarning manaviy-axloqiy tarbiyasi» –Toshkent: Fan, 1999, – 151 b.